

FARKAS GYÖNGYI – BÓHM JAKAB – WALDAPFEL ESZTER: LEVELEK A BUJAKÓRRÓL

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

Miskolc, 1848. dec. 25.

Flór Ferenc őrnagy, a kassai tábor igazgató főorvosának irata
a tábor főparancsnokságának a zászlóalj- és csapatorvosok feladatairól.¹

A kassai táborvonal igazgató főorvosától
A tábori főparancsnokságnak
Hivatalból Miskolcon

A táborba szállított zászlóaljok és csapatok orvosi személyzetének hagyassék meg:

1. Hogy a felügyeletökre bízott zászlóaljat vagy csapatot állomásról állomásra kísérve, azt engedelem nélkül el ne hagyják.

2. A legénység egészségi állapotát evidenciában tartsák, s erről pontosan jegyzőkönyvet vezetvén, az igazgató főorvosnak támpontként rendszeren, egyszer azonban rendkívüli esetek fölmerülésével többször is hivatalos tudósítást küldjenek.

3. Különösen ügyeljenek arra, hogy a bujakór a legénység között el ne terjedjen, mire nézve hetenként kétszer nemcsak a legénységet, de a csapatokkal vonuló nőszemélyeket is megvizsgálván, a betegeket azonnal orvoslás alá vegyék, vagy a miskolci tábori kórházba utasítsák.

Ezen baj megelőzése végett, a miskolci hatóságok megkeresendők lennének, hogy a városban tartózkodó csavargó nőszemélyeket összefogdostatni, s a hatósági orvosok által megvizsgáltatván, a betegeket gyógyíttatni, az idegeneket pedig hazájukba kísértetni szíveskedjenek, mert csak ilyennemű erélyes intézkedések által lehetend elejét venni azon veszteségnek, melly a bujakórnak nagyobb terjedelméből az összes katonai erőre, s így követve a hazára is szükségkép háramlani fog.

Miskolc 25/12 1848

Flór Ferencznek őrnagy és igazgató tábori főorvos

- - - - -

Vadnay Lajos levele fiához, Vadnay Károlyhoz²

¹ Forrás: Hadtörténelmi Levéltár (továbbiakban: HL) 1848/49:6/443. Magyar nyelvű, eredeti tisztázat.

Közli: Saját kezébe, ott, ahol... Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc Hadtörténelmi Levéltárban őrzött katonai irataiból. Bp., 1998. Petit Real Könyvkiadó. pp. 35–36.

² Forrás: Waldapfel Eszter: A magyar forradalom és szabadságharc levelestára. 4. köt. Bp., 1965. pp. 411–413. (A részlet: p. 412.)

(...) Óvakodjál a rossz társaságtól, mérsékelt boritaltól, kártyától, s kéjhölgyektől, mert a bujasenyv mérge ölü, a megsebesülő hadfira nézve. Ütközetben légy higgadt és nem tüzes: bátor de nem vakmerő Magad viseletében jámbor és Istenfélő.³

Miskolcz 31/XII. 1848.

szerető atyád
Vadnay

- - - - -

Hrabovszky János levélváltásai⁴

A levél – amelyet Hrabovszky János rendőrségi főorvos írt Szemere Bertalan „Belügy-ministernek ’s minister elnök”-nek – a következőket tartalmazza:

„Tisztelt Minister Úr!

A Honvédelmi Bizottmány elnökének múlt esztendei 3121. szám alatt a bujasenyv terjedése meggátlására teendő szigorú intézkedések iránt kibocsájtott rendelete következtében – 1848ik évi November 25kén rendőrségi főorvosnak kineveztetvén, öröm készséggel ragadtam meg az alkalmat ezen szintolly fontos mint felette szükséges intézkedésnek mielőbb fogamatot szerezni, s’ ez által hazámat szolgálni; – azonban az Osztrák seregek csak hamar történt berohanásával valamint egyéb álladalmi igazgatás, s’ úgy hivataloskodásom is BudaPesten, melyre köröm terjedt az Osztrák hatalom által megszüntetett.

Az Osztrákok kivonulása után Irányi Dániel kormány biztos Úr által hivatalom azonnali elfoglalására felszólítván, működésemet újra megkezdtem, s’ f. e. Április 20ika óta szakadatlanul folytatom, ámint orvosi intézkedéseim bizonyítják. Hogy hazámnak rendíthetlenül hív maradtam ezt az – 7. alatti bizonyítványok igazolják.

Ezen üdvös intézkedésnek továbbra is folytatását nemcsak más jólrendezett országok, melyekben az illy bajokra szinte külön felügyelő hivatalok vannak rendelve, hasznos példája igényli, – hanem az e tekintetben eddig elhanyagolt és ezen háborús időben nagyobb katonai átvonulásokkal elárasztott BudaPestnek állapota kétszeresen is megkívánja; mire nézve én előleges javallatimat az egészségi Osztálynak már be is nyújtottam.

Ennélfogva bátorkodom tisztelt Minister Úrhoz azon kéréssel járulni: hogy engem fentebb említett hivatalomban továbbra is megerősíteni – egyszersmind, hogy feladatomban annál biztosabban haladhassak, és a hivatalos összeköttetéseket annál czélszerűbben rendezhessem, – Á rendőri hivatalnál számomra egy hivatal szobát rendelni. – A hatóságokat pedig közre munkálásra és segéd kéznyújtásra utasítani méltóztatnék, nehogy nehézségek előgördülésével s’ vonakodásaikkal mint múlt esztendőben tapasztaltam az üdvös cél elérését zsibbasztólag akadályozzák.

Ekkép reménylem: hogy hivatásomnak kellően megfelelni képes leszek is, fogok is, – Mire nézve midőn kérésemet megújítanám, magam ajánlása mellett megkülönböztetett tisztelettel maradok

³ Vadnay Károly (1832–1902) író, a Fővárosi Lapok egyik alapítója. A szabadságharc kitörésekor, 16 éves korában beáll a honvédek közé s végig küzd a szabadságharcot. Világos után egy ideig bujkált, de elfogják és besorozzák az 59. gyalogezredbe, ahonnan egy év múlva szabadul. Itthon folytatja írói működését, 1867 után a politikai életbe is bekapcsolódik. A szabadságharc eseményeiről, embereiről több munkájában megemlékezik.

⁴ Forrás: Varga Lajos: Két érdekes levél a szabadságharc idejéből (1849. május 19. – 1849. június 14.). = Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei, 15–16 (1959) pp. 238–248.

A levél forrása:

MOL Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium Egészségi osztály 1849. Fons. 1. Pos. 6. a. (Prot. szám: 1727/B. – 849. Rakt. szám: 523.)

Tisztelt Minister Úrnak
alázatos szolgája

Hrabovszky János
rendőrségi főorvos”

Annak igazolására, hogy Hrabovszky hű hazafi maradt az osztrákok bevonulása után is, négy bizonyítványt csatolt. A négy bizonyítvány egyike különös figyelmet érdemel. Azt ugyanis Pesten 1849. június 14-én Czuczor Gergely „Sz. Benedek r. áldozár” írta. A Hrabovszky leveléhez csatolt négy bizonyítványban a következők olvashatók:

„Bizonyítvány

Alulírt jó lélekkel bizonyítom, hogy két hónapig tartó osztrák fogságomból kiszabadulván, azon egy hónap alatt, mellyet kezesség mellett szabad lábon Pesten töltheték, Hrabovszky János orvos tanár urat, mint legbuzgóbb magyar érzelmi hazafit volt szerencsém megismerni; annyit, hogy ő hazafiúi érzelmeiért a budai katonai bizottmánynak fel is adatott s ennek következtében folytonos figyelem alá tétetett, de mind ez nem akadályozá őt, hogy kéz alatt a majdan bejövendő magyar honvédek számára fejérruhákat, s tépéseket gyűjtsön, s ez vala fő ok, miért a radical körben nagy számmal összegyűjtött fejjerneműek és tépetek kezelését is fenemlített Hrabovszky János úrra bíztuk, ki ebbeli megbízatásának a legszebb sikerrel felelt meg.

Kelt Pesten, jún. 12. 1849.

Fényes Elek Leo”

- - - - -

„Alulírott bizonyítom, hogy Hrabovszky János orvostudor úr azon 5 héti idő alatt, míg Budán az osztrákok által fogva tartattam, az által hogy mint orvos minden nap meglátogatott, nem csak nekem, de több szenvedő rabtársamnak is, a leghasznosabb tisztán hazafiúi érzésből származott szolgálatokat tett, – á miért neki mindnyájjan a leghálásabb elismeréssel tartozunk.

Pesten június 14én 1849.

Ferenczi Lajos
radical-köri pénztárnok”

- - - - -

„Hrabovszky János, orvos tudor az osztrák nyomozás alatt hű és tántoríthatatlan ragaszkodással viseltetvén a független magyar kormányhoz és a nemzeti ügghöz mint polgár; mint hivatalnok pedig minden kötelességek teljesítésétől visszavonulván, magát az újonnan alakult kormány figyelmére s pártolására teljesen érdemesítette.

Pest, jún. 14. 1849.

Erdélyi János”

- - - - -

„Bizonyítvány.

Hogy Hrabovszky János pesti gyógytanár, s gyakorlati orvos Ferenczy ügyvédet, kivel Budán az Országházban febr. 1-sejétől 14-dikéig, mint vizsgálat alatt levő befogottal egy szobában laktam volt, mint betegeskedőt naponként meglátogatta, s nehéz állapotunkat valódi hazafiúi részvéttel, és jó reményű vigasztalással könnyítette, mi különösen nekem, mint már elítélt, s vason sinylódott rabnak nem kis enyhítesemre szolgált; ezt teljes készséggel, sőt hálás örömmel nyilvánítom, s őt mint jó érzelmű hű hazafit az illetők figyelmébe ajánlani el nem mulaszthatom.

Pest, június 14. 1849.

Czuczor Gergely
Sz. Benedek r. áldozár”